

TEISIŲ ĮTARIAMAJAM IŠAIŠKINIMO PROTOKOLO PRIEDAS

Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (BPK) 21 straipsnio 4 dalį įtariamasis turi šias teises:

1. Žinoti, kuo jis įtariamasis.

Įtariamasis turi teisę, kad jam suprantama kalba būtų skubiai ir nuodugniai pranešta apie pareikšto įtarimo pobūdį bei pagrindą.

Pranešime apie įtarimą, ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro nutarime ar ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyje pripažinti įtariamuoju turi būti nurodyta nusikalstama veika (padarymo vieta, laikas, kitos aplinkybės) ir baudžiamasis įstatymas, numatantis tą nusikalstamą veiką, taip pat išvardytos įtariamojo teisės.

Naujas pranešimas apie įtarimą turi būti įteiktas tik tuo atveju, kai keičiasi įtarimo turinys.

2. Nuo sulaikymo ar pirmosios apklausos momento turėti gynėją.

Įtariamasis turi teisę gintis pats arba per pasirinktą gynėją. Ši teisė garantuojama nuo sulaikymo ar pirmosios apklausos momento.

Jeigu įtariamasis neturi lėšų pasisamdyti gynėją, jam turi būti nemokamai teikiama teisinė pagalba įstatymo, reglamentuojančio valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą, nustatyta tvarka.

Sulaikytas arba suimtas įtariamasis turi teisę matytis su gynėju be pašalinių asmenų. Laikino sulaikymo įstaigos arba suėmimą vykdančios įstaigos nustatytu darbo laiku vykstančių įtariamojo ir jo gynėjo susitikimų skaičius ir trukmė negali būti ribojami.

3. Gauti vertimą žodžiu ir raštu.

Lietuvos Respublikoje baudžiamasis procesas vyksta valstybine lietuvių kalba.

Lietuvių kalbos nemokančiam įtariamajam užtikrinama teisė daryti pareiškimus, duoti parodymus ir paaiškinimus, paduoti prašymus ir skundus, kalbėti teisme gimtąja kalba arba kita kalba, kurią jis moka. Visais šiais atvejais, taip pat susipažindamas su bylos medžiaga įtariamasis turi teisę naudotis vertėjo paslaugomis BPK nustatyta tvarka.

Įtariamajam įstatymų nustatyta tvarka įteikiami bylos dokumentai turi būti išversti į jo gimtąją kalbą arba į kitą kalbą, kurią jis moka.

4. Informuoti konsulines įstaigas ir vieną asmenį.

Sulaikius įtariamąjį ar jam paskyrus suėmimą, sulaikant dalyvavęs ikiteisminio tyrimo pareigūnas arba prokuroras ar skiriant suėmimą dalyvavęs prokuroras privalo apie tai pranešti vienam iš įtariamojo nurodytų šeimos narių ar artimųjų giminaičių. Jeigu įtariamasis nenurodo jokio asmens, bet pageidauja, kad apie sulaikymą ar suėmimą būtų pranešta, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras savo nuožiūra privalo pranešti vienam iš įtariamojo šeimos narių ar artimųjų giminaičių, jei šį pavyksta nustatyti. Jei įtariamasis nori, kad apie sulaikymą ar suėmimą būtų pranešta kitam asmeniui, kuris nėra šeimos narys arba artimasis giminaitis, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras turi užtikrinti, kad dėl to nebus pakenkta ikiteisminio tyrimo sėkmei.

Ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras gali atsisakyti pranešti apie sulaikymą ar suėmimą, jei įtariamasis motyvuotai paaiškina, kad toks pranešimas gali pakenkti jo šeimos narių, artimųjų giminaičių ar kito asmens saugumui.

Įtariamajam turi būti sudaryta galimybė pačiam pranešti šeimos nariams ar artimiesiems giminaičiams apie sulaikymą ar suėmimą.

Sulaikius kitos valstybės pilietį ar jam paskyrus suėmimą, sulaikant dalyvavęs ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras arba skiriant suėmimą dalyvavęs prokuroras nedelsdamas praneša Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai ir, jei sulaikytas arba suimtas įtariamasis pageidauja, – jo valstybės diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai.

5. Gauti skubią medicinos pagalbą.

Įtariamojo laisvės ar judėjimo ribojimas neturi sukelti dirbtinių kliūčių bendra tvarka gauti būtinąją medicinos pagalbą. Būtinoji medicinos pagalba teikiama neatsižvelgiant į įtariamojo pilietybę.

Būtinoji medicinos pagalba sulaikytam ar suimtam įtariamajam teikiama laikino sulaikymo įstaigos ar suėmimą vykdančios įstaigos veiklą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka.

6. Žinoti maksimalų terminą, kiek valandų (dienų) gali būti apribojama jo laisvė iki bylos nagrinėjimo teisminėje institucijoje pradžios.

Maksimalus laikino sulaikymo terminas yra 48 valandos. Šis terminas skaičiuojamas nuo asmens faktinio sulaikymo nusikalstamos veikos padarymo ar kitoje vietoje.

Maksimalus suėmimo terminas yra 18 mėnesių (jeigu įtariamasis nepilnametis, – 12 mėnesių). Iš karto suėmimas gali būti paskirtas ne ilgesniam kaip 2 mėnesių terminui ir vėliau pratęsiamas ne ilgesniam kaip dar 3 mėnesių terminui.

Suėmimo terminas perdavus bylą nagrinėti teismui nėra ribojamas.

7. Duoti parodymus, tylėti ir (ar) atsisakyti duoti parodymus apie savo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką.

Duoti parodymus yra įtariamojo teisė, bet ne pareiga. Jeigu įtariamasis nusprendžia duoti parodymus, jis turi teisę neatsakyti į tam tikrus klausimus.

8. Pateikti tyrimui reikšmingus dokumentus ir daiktus.

Įtariamasis turi teisę ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui arba teismui savo iniciatyva pateikti daiktus ir dokumentus, turinčius reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti, arba BPK nustatytais pagrindais teikti prašymą ikiteisminio tyrimo pareigūnui ar prokurorui dėl tokių daiktų ir dokumentų išreikalavimo.

9. Pateikti prašymus.

Įtariamasis turi teisę ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui ar ikiteisminio tyrimo teisėjui pateikti su ikiteisminiu tyrimu susijusius prašymus. Šie prašymai pagal kompetenciją nagrinėjami BPK ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais.

10. Pareikšti nušalinimus.

Įtariamasis turi teisę pareikšti nušalinimą ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui, ikiteisminio tyrimo teisėjui, advokatui, advokato padėjėjui, vertėjui, ekspertui ir specialistui BPK nustatytais pagrindais ir tvarka.

Nušalinimas turi būti pareiškiamas ir motyvuojamas raštu.

Dėl vertėjo, eksperto ar specialisto nušalinimo sprendžia ikiteisminį tyrimą atliekantis ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras. Dėl ikiteisminio tyrimo pareigūno nušalinimo sprendžia prokuroras. Dėl prokuroro, advokato ir advokato padėjėjo nušalinimo sprendžia ikiteisminio tyrimo teisėjas. Dėl ikiteisminio tyrimo teisėjo nušalinimo sprendžia apylinkės teismo pirmininkas.

11. Susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga.

Įtariamasis ir jo gynėjas turi teisę ikiteisminio tyrimo metu bet kuriuo momentu susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis, išskyrus proceso dalyvių duomenis, saugomus atskirai nuo kitos ikiteisminio tyrimo medžiagos, taip pat susipažinimo metu daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus.

Rašytinis prašymas susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga ar susipažinimo metu daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus pateikiamas prokurorui. Prokuroras turi teisę neleisti susipažinti su visais ikiteisminio tyrimo duomenimis ar jų dalimi, taip pat neleisti daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus, jei toks susipažinimas, prokuroro

manymu, galėtų pakenkti ikiteisminio tyrimo sėkmei.

Prokuroras neturi teisės neleisti susipažinti su visais ikiteisminio tyrimo duomenimis, jei ikiteisminis tyrimas baigtas ir yra rašomas kaltinamasis aktas.

Jeigu įtariamasis yra suimtas, teisę susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis ir teisę daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus turi jo gynėjas, o atsisakius gynėjo – įtariamasis.

Susipažįstant su ikiteisminio tyrimo medžiaga, draudžiama daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas, kai duomenys yra: apie nepilnamečius įtariamuosius ir nukentėjusiuosius; apie privatų proceso dalyvių gyvenimą; dėl nusikalstamų veikų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui; užfiksuoti proceso veiksmų protokoluose ir jų prieduose, kai informacija gauta panaudojus kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdus ir priemones Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo ar atlikus slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus bei prokurorui pasinaudojus teise susipažinti su informacija BPK nustatyta tvarka; informacija, kuri sudaro valstybės, tarnybos, profesinę ar komercinę paslaptį (šiuo atveju draudžiama daryti ir ikiteisminio tyrimo medžiagos išrašus).

12. Apskūsti ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo teisėjo veiksmus ir sprendimus.

Ikiteisminio tyrimo pareigūno proceso veiksmus ir nutarimus įtariamasis turi teisę apskūsti ikiteisminį tyrimą organizuojančiam ir jam vadovaujančiam prokurorui. Jei prokuroras atsisako patenkinti skundą, prokuroro sprendimas gali būti skundžiamas aukštesniajam prokurorui, o aukštesniojo prokuroro sprendimas gali būti skundžiamas ikiteisminio tyrimo teisėjui.

Prokuroro proceso veiksmus ir nutarimus įtariamasis turi teisę apskūsti aukštesniajam prokurorui. Jei aukštesnysis prokuroras atsisako patenkinti skundą, šis jo nutarimas gali būti skundžiamas ikiteisminio tyrimo teisėjui.

Ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamus proceso veiksmus ir jo priimtas nutartis, išskyrus tas, kurios negali būti skundžiamos, įtariamasis turi teisę BPK nustatyta tvarka apskūsti aukštesniajam teismui.
